

ПРОБЛЕМИ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Звягіна К. С.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

У статті аналізується проблема залучення іноземних інвестицій в економіку України. Автором здійснюється аналіз проблем іноземного інвестування в Україну шляхом виявлення факторів негативного впливу на процес іноземного інвестування та формулювання власних пропозицій щодо вдосконалення механізму залучення іноземних інвестицій в економіку України.

В статье анализируется проблема привлечения иностранных инвестиций в экономику Украины. Автор проводит анализ проблем иностранного финансирования в Украине с помощью определения факторов негативного влияния на процесс иностранного финансирования и формулирует собственные предложения по поводу улучшения механизма привлечения иностранных инвестиций в экономику Украины.

The author analyses the problem of attracting foreign investment in Ukraine. The author analyses the problems of foreign financing in Ukraine by determining factors of negative influence on the process of foreign funding and formulates its own proposals on how to improve the mechanism of attraction of foreign investments in the Ukrainian economy.

Ключові слова: іноземні інвестиції, інвестор, правові гарантії, режим іноземного інвестування.

Впродовж останніх років зростає роль іноземних інвестицій в економічному розвитку України. Це пов'язано з тим, що наша держава набирає великі темпи розвитку економіки, про це свідчить той факт, що різке нарощування присутності іноземного капіталу в економіці України, яке мало місце протягом останніх років, актуалізувало проблеми впливу підприємств з іноземним капіталом на якість зовнішньоторговельного обороту України та реалізацію позитивного потенціалу вітчизняної економіки в міжнародному співробітництві. У сучасних умовах іноземні інвестиції виступають найважливішим засобом забезпечення умов виходу з економічної кризи, структурних зрушень у народному господарстві, зростання технічного прогресу, підвищення якісних показників господарської діяльності. Саме тому питання іноземного інвестування в Україні є дуже актуальним.

На сьогоднішній день питаннями, які стосуються вирішення проблем залучення іноземних інвестицій в економіку України, досліджують багато науковців, зокрема, такі як: Щербина В.С., Вінник О.М., Мілаш В.С., Луць В.В., Худавердієва В. А., Матюшенко І.Ю., Діденко Л.В., Шик Л.М. ті інші. Однак, проблеми іноземного інвестування в Україні досі залишаються недостатньо дослідженими, тому метою моєї статті є дослідження ролі іноземного інвестування, аналіз сучасного стану залучення іноземних інвестицій, аналіз проблем іноземного інвестування в Україну шляхом виявлення факторів негативного впливу на процес іноземного інвестування та формулювання власних пропозицій щодо вдосконалення механізму залучення іноземних інвестицій в економіку України.

В Україні практично створено основи законодавчої бази, яка регулює діяльність іноземних інвесторів та механізм залучення іноземних інвестицій. На сьогодні в Україні інвестиційна діяльність регулюється такими нормативно-правовими актами: ЗУ «Про інвестиційну діяльність», ЗУ «Про режим іноземного інвестування», ЗУ «Про захист іноземних інвестицій на Україні», ЗУ «Про зовнішньоекономічну діяльність», ЗУ «Про інститути спільного інвестування», Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року», «Про затвердження Положення про порядок державної реєстрації договорів (контрактів) про спільну діяльність за участю іноземного інвестора» та інші.

Відповідно до ЗУ «Про інвестиційну діяльність» інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток(доход) або досягається соціальний ефект [1]. Відповідно до ЗУ «Про режим іноземного інвестування» іноземними інвестиціями є цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту [2]. Оскільки, інвестиційна діяльність пов'язана з певним ризиком для іноземного інвестора, тому обсяг іноземних інвестицій значною мірою залежить від ефективності правових гарантій, передбачених у національному законодавстві. З метою забезпечення сприятливого та стабільного інвестиційного режиму держава встановлює державні гарантії захисту інвестицій. ЗУ «Про інвестиційну діяльність» в ст. 19 визначає державні гарантії захисту інвестицій як систему правових норм, які спрямовані на захист інвестицій та не стосуються питань фінансово-господарської діяльності учасників

інвестиційної діяльності та сплати ними податків, зборів (обов'язкових платежів). Державні гарантії захисту інвестицій не можуть бути скасовані або звужені стосовно інвестицій, здійснених у період дії цих гарантій. Правові гарантії захисту іноземних інвестицій відповідно до ЗУ «Про режим іноземного інвестування» поділяються на:

- 1) гарантії від зміни законодавства;
- 2) гарантії від примусових вилучень, а також незаконних дій державних органів та їх посадових осіб;
- 3) компенсації і відшкодування збитків іноземним інвесторам;
- 4) гарантії у разі припинення інвестиційної діяльності;
- 5) гарантії переказу доходів, прибутків та інших сум у зв'язку із іноземними інвестиціями.

Однією із важливих умов залучення іноземних інвестицій є гарантії стабільності законодавства, що регулює правовий режим іноземних інвестицій. Іноземний інвестор хоче мати гарантію, що умови інвестування мінятися не будуть. Він повинен бути впевненим у тому, що будь-які зміни в законодавстві не погіршать комерційних результатів його діяльності, на досягнення яких він розраховував, приймаючи рішення про свої капіталовкладення у визначений ним проект.

На жаль, нестабільність українського законодавства і його непередбачуваність нерідко породжують в іноземних інвесторів сумніви щодо цього. Під гарантією стабільності законодавства розуміють, що у разі погіршення умов інвестування до іноземних інвесторів буде застосовуватися законодавство, яке діяло на момент вкладення інвестицій [3, с.270]. Отже, нестабільність українського законодавства є однією із проблем залучення іноземних інвестицій в економіку України.

Суттєвою проблемою є також компенсація та відшкодування збитків іноземним інвесторам. Відповідно до ст. 10 ЗУ «Про режим іноземного інвестування» іноземні інвестори мають право на відшкодування збитків, включаючи втрачену вигоду й моральну шкоду, завдані їм внаслідок дій, бездіяльності або неналежного виконання державними органами України чи їх посадовими особами передбачених законодавством обов'язків щодо іноземного інвестора або підприємства з іноземними інвестиціями. На наш погляд, у законодавстві про іноземні інвестиції доцільно передбачити конкретні строки виплати компенсації. Це посилює дію коментованої державно-правової гарантії.

Дуже важливе значення в правовому захисті іноземних інвестицій має гарантія переказу за кордон прибутків, отриманих іноземним інвестором у ході здійснення інвестиційної діяльності на території іншої держави. Порядок переказу за кордон прибутків, доходів та інших коштів, одержаних внаслідок здійснення іноземних інвестицій, визначається Національним банком України. НБУ розроблено Положення про порядок іноземного інвестування у Україну, яке затверджене Постановою Правління Національного банку України від 10 серпня 2005 року [4].

Повернення іноземної інвестиції, а також прибутків, доходів, інших коштів, одержаних іноземним інвестором від інвестиційної діяльності в Україні, здійснюється іноземним інвестором з інвестиційного рахунку в гривнях та в іноземній валюті за прямою або портфельною інвестицією на інвестиційний рахунок іншого іноземного інвестора.

Проблема вільного переказу капіталів і переміщення отриманих доходів з території однієї держави на територію іншої в першу чергу стосується безперешкодного вивозу поточних доходів інвестора (дивідендів, відсотків, роялті), сум, виплачуваних у погашення позик, вивозу первісних капіталовкладень; коштів, що виникають при ліквідації чи припиненні інвестиційної діяльності, частковому або повному продажу капіталовкладень; компенсації, одержуваної інвестором у випадку вилучення його власності; будь-яких інших платежів у зв'язку з капіталовкладеннями.

Таким чином, удосконалення системи правових гарантій захисту іноземних інвестицій сприятиме залученню іноземних інвестицій в економіку України.

Основними чинниками, які негативно впливають на процес іноземного інвестування є:

- 1) нестабільне законодавство, відсутність надійних гарантій захисту від його змін для іноземних інвесторів;
- 2) високий рівень інфляції;
- 3) невисокий рівень розвитку інфраструктури, яка могла б забезпечити швидкий оперативний зв'язок України з іншими країнами [5, с. 158];
- 4) відсутність чіткої державної стратегії щодо заохочення інвестицій;
- 5) значний податковий і адміністративний тиск;
- 6) нестабільність фінансової системи України;
- 7) високий рівень корумпованості та бюрократизму в органах державної влади;
- 8) нерівномірність іноземного інвестування у регіони країни;

9) складність реєстраційних, ліцензійних, сертифікаційних та митних процедур. Реєстрація іноземних інвестицій згідно із встановленими процедурами триває місяцями [6, с. 72];

10) відсутність державного захисту інвестицій та інші [7, с. 138].

Основними напрямками вирішення проблем іноземного інвестування є:

1) створення стабільної податкової системи, яка б забезпечувала достатній обсяг надходжень до бюджетів усіх рівнів, ефективне функціонування економіки, створення умов для подальшого інтегрування України до світової економіки;

2) розвиток корпоративного управління повинен здійснюватися для поліпшення інвестиційного клімату і спрямовуватися на поступове наближення нормативно-правової бази з питань корпоративного управління до законодавства Європейського союзу;

3) стимулювання довгострокового банківського кредитування;

4) розвиток фондового ринку; забезпечення прозорості діяльності інститутів спільного інвестування;

5) запровадження спеціального режиму інвестування на територіях з несприятливими соціально-економічними умовами; залучення інвестицій у пріоритетні галузі виробництва;

6) впровадження економічного механізму страхування ризиків іноземного інвестування;

7) забезпечення стабільності законодавства у сфері інвестування і оподаткування;

8) розвиток інфраструктури;

9) боротьба з інфляцією;

10) надання додаткових пільг іноземному інвестору для заохочення його діяльності в Україні через прийняття окремих національних правових актів та інші.

На підставі вищевикладеного варто зазначити, що питання залучення та використання іноземних інвестицій в економіку України постає дуже гостро. Україна зацікавлена у залученні і оптимальному використанні іноземних інвестицій, однак для цього необхідно створити ефективну систему державного регулювання інвестиційної діяльності. Вирішення даного питання повинно стати пріоритетним, адже від ефективності інвестиційної політики залежить стан виробництва, положення та рівень технічного оснащення основних фондів підприємств народного господарства, можливості структурної перебудови економіки, рішення соціальних та екологічних проблем. Інвестиції являються основою для розвитку економіки.

Література

1. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 року №1560-XII // Відомості Верховної Ради. – 1991. - №47. - ст.646.

2. Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19.03.1996 року № 93/96-ВР// Відомості Верховної Ради. - 1996. - №19. - ст.80.

3. Коссак В. Стабільність законодавства як умова захисту іноземних інвестицій // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: Матеріали ІХ регіональної науково-практичної конференції (13-14 лютого 2003 р.). - Львів. - С. 269-271.

4. Постанова Правління Національного банку України від 10 серпня 2005 р. № 280 „Про врегулювання питань іноземного інвестування в Україну” // Офіційний вісник України. - 2005 р.- № 35. - Ст. 115.

5. Дука А.П. Теорія та практика інвестиційної діяльності : навч. посібн. / А.П. Дука. - К.: Вид-во "Каравела", 2007. - 236 с.

6. Гринів Т.Т. Іноземні інвестиції в Україні в умовах кризи: стан і перспективи розвитку / Т.Т. Гринів // Національний університет "Львівська політехніка", кафедра обліку та аналізу - 2010. - с. 69 - 73. -Бібліогр. - с.69-73.

7. Коссак В. М. Проблеми захисту прав іноземних інвесторів / В. М. Коссак // Держава і право. Юрид. і політ, науки. 36. наук, праць. - Спец. вип. – с. 136-139.